

Stalin to postřehl, když na počátku března 1930 chtěl zastavit katastrofální postup kolektivizace před nečekanými problémy, jež působila, odboji, se kterými se potkávala, reflexy, kterými účinkovala na rudou armádu. Povstal proti použití donucovacích prostředků, proti přehnanostem tak hloupým, jako bylo kolektivizování kurníků a bytů. S hospodářského pole musil přejít na pole náboženské a naříditi, že se nedovoluje zavírání kostelů mimo případ, že by zdrcující většina sedláků toho žádala. Musil zakročiti proti komunistům, kteří viděli v ničení zvonů svědectví revolučního ducha, a odsouditi tyto »idiotské činy«. Nařídil dokonce, aby pohnání byli před soud a trestáni přísně ti, kdož urážejí náboženský cit sedláků. Konečně musil dokončiti tento ústup i na poli politickém. Musil naříditi revisi voličských seznamů tak, aby znovu byli zapsáni ti, kdož byli svévolně vymazáni, zvláště příbuzní vojáků rudé armády. Tento ústup třebaš omezený vzbudil prudké protesty v řadách strany, třebaš byl zřejmě nutný.

»Zapomínáme, že politika bez mléka, bez masa, bez zeleniny nestojí za nic,« pravil nedávno Kalinin, předseda sovětské republiky, »a přece je to podstata politiky, o tom třeba mluvit na místě výkladů Marxových teorií, což se dá dělat v komunistické Akademii.«

Nikdy nebylo zobrazeno zřetelněji než právě při pokusu o kolektivizaci a jejím ztroskotání to, co napsal Marx Engelsovi o »úloze hlouposti v revolucích«.

Celá pětiletka je otřesena a s ní celý režim.

Příliš váhají chopit se radikálních a rozhodných opatření, která se vnucují, překračujíc příliš hranice lidských sil a lidové nespokojenosti, říti se bolševická strana do nebezpečí, že se zhroutí náhle na cestě industrialisace tak jako se zhroutil kdysi starý carism, opilý ilusí své moci na cestě za volným mořem, chtěje vynutiti ze země úsilí, které přesahovalo její síly i schopnosti.

JUDR. MICHAL NAVRÁTIL:

K ČTYŘICÁTÉMU VÝROČÍ ZMĚNY POLITICKÝCH STRAN V ČECHÁCH.

ŘÍŠSKÝ POSLANEC GUSTAV EIM, ŘEDITEL ČESKÉ POLITIKY VE VÍDNI
V LETECH 1891—1897.

Nejhlavnější doba našich hrdinných bojů za státní právo české padá do let deklaračních a do dob fundamentálek. Tu heroická postava bohatýra *dra Riegra* stála nejvýše, kdy hřměl jako Cato s řečnické tribuny do řad našich úhlavních protivníků. Když r. 1879 rozhodl se dlouholetý vůdce národa překročiti práh vídeňské sněmovny, zahořklý dosavadním stálým šikanováním vlády českého národa, jistě těžce to nesl, když z opozičního lva, který dříve volal do lavic nepřátelských: »Meine Herren, ich klage sie an«, musil převzítí úkol obháje vládních návrhů.

Uplynulo dvanáct let, kdy česká delegace vydobyla četných úspěchů na poli kulturním i politickém: universita, český sněm, obchodní komory, jazyková nařízení, jubilejní výstava atd., jež veřejnost potupně zvala »drobečky« a bouřila proti dosavadním zástupcům. Nespokojenost lidu projevila se ve značné míře r. 1889 při všeobecných volbách do českého sněmu, kdy zejména venkov nevolil podle kandidátní listiny vedoucí strany. R. 1891 po rozpuštění říšské rady *dr. Rieger* a jeho druhové do Vídně se vůbec nedostali a mladočeská strana zvítězila na celé čáře. Muž, který tento převrat po léta připravoval, geniální publicista a vídeňský korespondent *Národ. Listů Gustav Eim*, stal se ředitelem české politiky ve vídeňském parlamentě. V březnu zvolen na Litomyšlsku a Královéhradecku. V tomto zvolení ve dvou okresech spatřoval *Eim*, a to právem, jak podotýká *K. Adámek*, velkou satisfakci oproti útokům svých nepřátel. To se nestalo žádnému z vůdců, což mu ovšem velmi lichotilo. Byl zřejmě

potěšen důvěrou národa, považoval ji za souhlas a odměnu své žurnalistické činnosti, jak poznamenává *Machar*.

Nesnadná mu byla volba mandátu. Záhy přihlásil se zasloužilý slezský pracovník, *JUDr. Fr. Sláma*, soudní adjunkt v Opavě, rodák z Chotěboře, a prosil *Eima*, by na královéhradecký mandát za svého nástupce ho odporučil. *Eim* v těchto dnech byl strašlivě rozčilen. Stále říkal, že bude telefonovat místodržiteli českému *hr. Thunovi*, že složí oba mandáty. Nastala rvačka mezi oběma skupinami, tu Král. Hradec – zde Litomyšl, a každá usilovala o to, by mandát její si ponechal. *Eimovi* nebyla snadna volba. Nevěděl, komu má vyhovět. Po dlouhém a nepřijemném vyjednávání konečně rozhodl se, že složí mandát královéhradecký a ponechá si litomyšlský. Co se tehdy po volbách i před nimi protelegrafovalo, to ví Bůh. Byl by to slušný peníz. A bývalo by to spravilo pár dopisů s několika krejcarovými známkami. Ale *Eim* neznal v té příčině míry. On musil za každou cenu telegrafovati, kdyby i poslední trojník vyhodil z kapsy, jež vždycky zela prázdnotou.

Když byl na všechny strany poděkoval všem, kdož o vítězství jeho se byli přičinili, počal nyní přemýšlet, co teď? Bylo to opravdu Pyrrhovo vítězství, jehož strana jeho dobyla a s nímž stála tu bezradná.

Nastal duben a poslanecká sněmovna svolána k *jarnímu zasedání*. Oči všech obracely se k Vídni, co a jak bude? Poslanci počali se sjížděti do residence. První, kdo navštívil *Eima*, byl *Josef Wöhanka*, velkoobchodník z Prahy, potomní president obchodní komory a doživotní člen sněmovny panské. Z cizích poslanců učinil mu návštěvu nějaký *Rusín* z východní Haliče, jehož jména již si nepřipomínám. Tehdy se v tiskové kanceláři v Herrengasse sešli německý básník *Josef Willomitzer*, chefredaktor pražské Bohemie a *G. Eim* a přátelsky s sebou besedovali. *Pressleiter Freiberg* se tomu divil. *Eim* pravil mu, kdyby byl majitelem Národních Listů a kolega *Willomitzer* majitelem Bohemie, že česko-německé vyrovnání bylo by hned perfektním. Říšská rada zahájena obvyklým slavnostním způsobem trůnní řečí. Starý *Smolka* nastoupil své místo za předsednickým stolem a do druhého úseku stolic na pravici zasedli místo Staročechů mladočeští poslanci až na dva Staročechy *dr. Karla Dostala*, advokáta vídeňského, předsedu »Sokola«, který zvolen byl nepatrnou většinou za městskou skupinu táborskou a švagra dvorního rady *Zuckra Leopolda Polaka*, velkostatkáře v Štětkovících u Sedlčan za obchodní komoru budějovickou, kteří tu zůstali posledními Mohykány. *Dr. Dostal* byl syn velkostatkáře. Jako koncipient byl v kanceláři vídeňského politika *dr. Mühlfelda*, jenž mu svěřil mnohá tajemství ze života parlamentárního, jak se mnou sdělil, když r. 1917 jsem s ním naposled mluvil v Café Central, kam každodenně docházel a v pokoji šachovém přihlížel náruživě ke hře. Jako osmdesátník statně si vykračoval a viržinku z úst nedal. Byl vysoké postavy a proto říkali mu »žirafa«. Zemřel tuším v posledním roce války. O Čechy vídeňské dosti se staral a spolky hmotně podporoval. Narodil se v Praze, kde při návštěvě jeho matku přepadly porodní bolesti.

Eim vyvolil si své sedadlo uprostřed lavic na kraji, myslím v blízkosti *dr. Herolda*. Byl jako rtuť. Hned byl zde, hned zase tam. Stále pobíhal v kuloárech, nedaje si chvíli pokoje.

Mladočeši tu stáli v »splendide isolation«. Jak známo pronikl o nich 11. července r. 1889, po audienci moravského poslance *dr. Jos. Fanderlika* u císaře, výrok monarchův jako o »sonderbare Gesellschaft«.

Na počátku zasedání uspořádali čeští poslanci dva *přátelské večery*, jeden na počest svého předsedy *dr. Em. Engla*, a druhý na *Mariahilferstrasse*, tuším v hostinci »u hrušky«, kam dostavili se též poslanci jihoslovanští, jako *P. Vjekoslav Spinčič*, bývalý katecheta paedagogia od ministra *Gautsche* suspendovaný, jenž r. 1891 navštívil jubilejní výstavu v Praze a r. 1873 dlel v Praze a psal do *Národ. Listů* o poměrech Slovanů v Istrii.

Aby se Mladočeši jaksi osmělili na kluzké půdě vídeňské a poněkud okoukli, pozval je slavný krajan náš *MUDr. Ed. Albert*, velký chirurg, rival *Billothův* a profesor university vídeňské, kde zvěčněn po smrti nádhernou uměleckou plaketou v arkádách, do svého bytu na večeri a to ve dvou seriích.

Jak mi povědomo, do roku 1891 zřídka kdy Albert s Eimem obcoval, ačkoliv byli blízkými sousedy po dlouhá léta. Teprve od voleb se přátelství jejich upevnilo, protože se Eim přičinil o jeho jmenování dvorním radou. Eim se svou chotí byli též hostmi jeho v Žamberku. Eim častěji pak docházel k Albertovi a také vice versa navštěvoval Albert Eima v jeho bytě v Rossauerhofě, kde mě také jedenkrát Albertovi představil jako svého tajemníka. Albert poté věnoval Eimovi čestný výtisk svých překladů českých básní: »Poesie aus Böhmen«. — O této době napsal Penížek: »Kdykoli bylo trochu prázdna, procházeli jsme se G. Eim, Albert a já na velkém prostranství kolem votivního chrámu vídeňského«.

Jakmile Eim stal se poslancem, přestaly pochůzky jeho do tiskové kanceláře (vládního Press-bureau), která byla tenkrát umístěna v druhém dvoře v I. poschodí v levo v budově ministerského praesidia. (I., Herreng. 7.) Šlo mu o to, by vlastenečtí policie a jeho radikální kolegové, kteří jak opoziční lvové vtrhli do Vídně, nečili v tom zradu.

Ale jak mohl jen Eim žít bez svého *Freiberga*? Proto již záhy jezdívali jsme s Eimem na Landstrasse, kde Freiberg měl s Eimem dostaveníčko v sadech Belvederských, nebo scházeli jsme se s chefem tiskové kanceláře v nepatrné vinárničce na počátku Rennwegu v III. okrese zrovna proti Belvederu, kde při čtvrtce »Macker« oba pánové vyměňovali si názory. Já byl pouze němým svědkem vedených rozmluv. Prof. *Kaizl* i prof. *Masaryk* o těchto našich pojižďkách věděli. Sám jsem o tom s potomním ministrem financí mluvil. Hlas Národa psal již 13. dubna 1891, že největší činnost rozvinuje pravý parlamentární vůdce mladočeský p. Eim.

Eim se svými klubovními kolegy spokojen nebyl a byl při charakterisování jich nepříteli vybitým ve výrazech. O jednom říkal, že nemá žádných moresův. O druhém (učiteli *Josefu Sokolovi*) pravil, že je jako český bratr a říká v klubu: »Národ poslal nás sem do oposice!« Nejvíc spadíno měl na *dr. Vašatého*. S tím vůbec nemluvil. Ve sporech s radikály stál proti nim. Také hraběte *Kaunice* neměl v lásce. Za to ve zvláštní oblibě měl poslance *Viktora Veselého* z Čertous, jemuž říkal Veselák.

Interesantní je, že po volbách všeobecných v. 1885 po porážce *Tilšrově* na Českobrodsku naříkal, že *Tilšer* povalen od nicky *Veselého*. Kdežto *Tilšer*, za něhož po aféře se školskou novelou Eim u *Adámka* se přimlouval, dne 9. listopadu 1894 si *Kaizlovi* opět trpce stěžoval, Eim že bídák, mizera, zrádce, jenž by nás prodal. *Vítězslav Veselý* jednou přijel do Vídně se ženou, s níž se ukrutně mazlil, že to bylo až odporo. Ona však později stala se mu nevěrnou s protějším sedlákem v Čertousích. Dav se s ní rozvésti, přijal uherské občanství jako p. *Szepesi* a uzavřel sedmihradský sňatek se svou poručenkou *Aninkou* o mnoho let mladší.

Také s plzeňským okresním tajemníkem *Fr. Schwarzem*, výborným znalcem české samosprávy, byl velmi spřátelen. Byli jsme jednou s ním a p. *Schwarzovou* v kavárně nedaleko trestního soudu před odjezdem do ciziny. Tehdy ani si Eim nepomyslel, že jeho pozůstalou vdovu vezme si jedenkrát přítel jeho *Schwarz* za svou choť.

Z českých poslanců vím jen, že poslanec *Václav Janda* se synem *Heřmanem*, také potomním poslancem, byli u Eima na hostině.

S *dr. Heroldem* nebyl na dobré noze, ač o něm svého času předpovídal, že buď prof. *Bráf* neb on bude jednou vůdcem národa. Za to v upřímné lásce měl *dr. Bedřicha Pacáka*, pozdějšího ministra krajana, který mu stejnou měrou splácel svou oddanou náklonnost.

Starý osmačtyřicátník *dr. Al. Trojan* držel mnoho na Eima.

Nejčastěji docházel k Eimovi na čaj *MUDr. Em. Engel* (*Vašatý* mu říkal *Anděl*). Eim mi vyprávěl, že *Engel* mi dává přezdítku: *Tululum na ptáky*. Eimovi bylo však těžko co věřiti. Lhal jako když tiskne a snad i té lži věřil. *Dr. Engel* choval se ke mně vždy korektně, dal mi doporučení na cestu do Paříže k známému svému majiteli domu ve Vincennes a mistru tuším krejčovskému neb kožešnickému, který se mně ptal »co dělá staříčků«, ačkoliv *Engel* byl o mnoho mladší. K mistru *Brožíkovi*, nad nímž dlouho v Paříži držel ochrannou ruku, lístek dáti mi nechtěl, protože prý »je to velký pán«.

Eim nerad chodil do klubu poslaneckého. Říkával mi, že se tam vedou řeči, že by z nich »člověk

dostal červenku«. Stále a stále zapřísahal se, že tam vícekrát nepůjde, že se tam člověk ničemu ne naučí. Ale šel tam zase. Bývalý ministr krajan dr. J. Žáček ukazoval na schůzi v Kolíně jistou nedůslednost dr. Ed. Grégra a Eima.

Když roku 1892 chystala se v Rakousku dalekosáhlá reforma, zavedení *zlaté měny*, účastnil se Eim na tomto velikém díle způsobem vynikajícím. Dosáhl při něm největší parlamentní úspěch. Tato velice složitá otázka, praví Adámek, byla mu cizí, avšak záhy prostudoval celou odbornou literaturu tak důkladně, že náležel k nejpřednějším jejím znalcům v celé sněmovně. Jistě žádný z poslanců vídeňského parlamentu nepřčetl takovou haldu knih a tolik článků, týkajících se toho oboru. Kde vyskytl se nějaký nový spis o tomto předmětu, musil ho Eim mít v ruce. Bylo jich daleko přes dvě stě. Konferoval tehdy mnoho s ministrem financí dr. *Emilem Steinbachem*, starým mládcem, který jako dvorní rada nejvyššího soudu býval oblíbeným komisařem při právnických státních zkouškách. Český Klub přijal návrh Eimův, aby ministr *Steinbach* přišel do Klubu a poučoval o valutě. Dával se též ochotně informovat od mladistvého národohospodáře israelity *JUDra Landesbergra*, který počínal teprve svou slibnou kariéru, jež končila pak řádnou profesurou národní oekonomie na vídeňské Alma mater. Na sklonku života byl presidentem Anglobanky. Zemřel po světové válce ve Vídni.

Vdobě Eimova nejušilovnějšího studia v oboru valutním, dlel jsem právě od ledna do dubna r. 1892 v Berlíně, a poslouchal jsem přednášky na právnické fakultě, kde byli koryfey věd národohospodářských učenci světového jména tajný rada *Adolf Wagner*, katedrový socialista a prof. *Gustav Schmoller*, bývalý učitel Kaizlův na universitě štrasburské. Kdežto tento poslouchal se jako pohádka, byl přednes *Wagnerův* kostrbatý, těžkopádný. Jedenkrát vykládal o papírových penězích. A tu citoval, že o tomto předmětu napsal monografii: »Das Papiergeld in Oesterreich« jeho bývalý žák »dr. Karl Kramar, oder wie er sich schreibt Kramarsch, wohl ein deutscher Krämer«. Kramář práci svou *Wagnerovi* věnoval.

Chodíval jsem často do Reichstagu a obcoval jsem hojně v společnosti žurnalistů, spisovatelův a spisovatelek. Bylo to tuším v březnu r. 1892, když objevilo se v deníku »Berliner Neueste Nachrichten« pojednání o regulaci měny v Rakousku. Když jsem ho přečetl, zašel jsem do redakce jmenovaného listu a tázal jsem se chefredaktora dr. *Rosendorfera*, kdo jest autorem oné úvahy. »Das ist Redactionsgeheimnis«, zněla odpověď. Když jsem ho poučil, že nepátrám po žádných redakčních tajemstvích, nýbrž že jako sekretář poslance rakouského parlamentu *Eima*, kterému je vítán sebe nepatrnější příspěvek pro poučení v této spletité materii a sdělil s ním, že mě za to výslovně požádal, abych si všiml každého zjevu, co vyjde v Německu a pouze za tou příčinou, že bych rád vyhledal dotyčného publicistu a s ním osobně pohovořil o tomto tematě, s povznešeným hlasem zvolal: »Ich!« Na to velmi ochotně projevil mi své názory v této otázce a já ihned o tom referoval do Vídně.

Povzbuzen tímto prvním zdarem, odhodlal jsem se vyžádati si rozmluvy s výše uvedenými učenci *Wagnerem* a *Schmollerem* v jejich vilách. Nemaje však tak odborných vědomostí a netroufaje si na vědátoru evropské pověsti, nejprve dopsal jsem do Vídně pro otázky, jaké bych měl jim klásti při svém interviewu.

V berlínském Reichstagu zasedali současně přední znalci valutních poměrů bimetalista *Kardorf* (freikonservativec), zlatář dr. *Bamberger* (deutschfreisinniger) jimž s dotazníkem Eimovým platila první má návštěva. Mimo ně poskytli mi ochotně slyšení president provincie hannoverské Excellence *Bennigsen* (německý liberál), předáci sociálních demokratů vlídný *August Bebel*, majitel nádherné villy ve Švýcarech a milionář fabrikant, israelita *Singer*, dále vůdce polské delegace von *Koscielski*, jenž si tykal s Vilémem II., od něhož byl častěji zván, dr. *Komierowski* a kníže *Czartoryski* a já ovšem podával obšrné zprávy Eimovi, který v dubnu 1892 uveřejnil interviewy ty v Národních Listech v rubrice »Národní hospodář«.

L'appetit vient en mangeant. Když se mi podařilo to, chtěl jsem pokusiti štěstí své ve zkoušce státníkové. V tom čase způsobila sensaci v celé Evropě zpráva, že rozhněvaný železný kancléř, který

dlel na nuceném odpočinku ve Friedrichsruhe, přijal ochotně korrespondenta pařížského »Matinu« a poskytl mu interview. Tu pomyslel jsem si: »Cur potuerunt hi et haec, cur non tu Michale?« A tak záhy jsem dopsal Eimovi své odhodlání. Eim odvážný úmysl můj úplně schválil, skomponoval list, kterým jsem měl Bismarcka za audienci požádat a zároveň připojil celou řadu otázek, které jsem měl klásti velkému státníkovi jako přísný examinátor. Ale vévoda z Lauenburku jinak usoudil. Neuznal za hodna odpovědi sekretáře poslance Eima a Národní Listy měly o jeden interview méně.

V máji na to vrátil jsem se do Vídně. Eim byl v sanatoři Löwově, v Marianengasse, kde se léčil. Při tom pilně účastnil se prací výborových a chystal do plné sněmovny obsáhlou řeč o valutě, která ho stála několik neděl svízelné námahy a duševního napětí. Kolikrát jen já jsem měl čest ji přepisovat, že mě od psaní až prsty brněly. Všecky valuty jsem posílal ke všem čertům. Eimovi nepostačovala řeč, jak si ji poprvé vypracoval. Stále a stále si ji pročítal, opětovně opravoval. V jednom kuse dělal nové komentý, bez přestání vkládal nové a nové pasáže, jiné a jiné poznámky. Když to na konceptu vypadalo jako na bojišti, musil jsem to znova a znova přepisovati. Byla to nudná a duchomorná práce. Znal jsem pak celou řeč skoro nazpamět jen od samého mundování.

Eim sice nebyl žádným řečníkem bohem nadaným, ale jeho řeči vynikaly na výsost pečlivou úpravou, skvostnou mluvou, slohem plných tropů, metafor, antithesí a přirovnání, byly obsáhlou snůškou přilehavých aforismů, zajímavých dat, historických reminiscencí, zkrátka byly pestrou mozaikou a pro čtenáře byly vybranou pochoutkou. Četly se věru jako román. Bylo na nich vidět nezměrné vědomosti a bohatý duševní fond orátora. Eim byl také skutečným polyhistorem a dal si s nimi obrovskou práci.

Eim než proslavil svou »maidenspeech« v plenu parlamentu, šel s poslancem Veselým do zasedací síně panské sněmovny, kde před prázdnými lavicemi recitoval ze zápisků svou řeč, již memorovati nedovedl pro samou trému. Chtěl se jaksí osmělit, aby mohl posoudit, jak mu to půjde před četně shromážděným auditoriem a jaký efekt bude mítí jeho řeč. Staročeské listy dělaly si s toho pohostinského vystoupení Eimova v sněmovně lordů výsměch.

Eim ještě v neděli před zahájením valutové debaty nadiktoval řeč svou těsnopiscům ze sněmovní kanceláře. Jednalo se mu o to, by jeho řeč dostala se v nejrozsáhlejších rozměrech do litografovaných archů a z těch pak by přinesly ji vídeňské odpoledníky v co možná v nejobširnějším výtahu.

Přišel 11. červenec 1892. Eim zahájil svou prvou sněmovní řečí jako mluvčí českého klubu řadu opozičních řečníků. Byl prvním řečníkem contra. Rozumí se, že v plenu sněmovním nemluvil s patra, že řeč neuměl nazpamět, nýbrž že ji ponejvíce četl z lístků před sebou, jež mu soused Veselý pozorně obracel.

Adámek správně konstatuje, že tato řeč byla nejjobsažnější a největší ze všech řečí, jež byly v této velké debatě proslaveny.

Eim to byl, který také prosadil na nových mincích nápis »rex Bohemiae«. Je to jeho nespornou zásluhou.

Po této řeči pronesl v l. 1893—95 v sněmovně ještě fulminantní řeč proti výjimečnému stavu v Praze, proti koalici za kabinetu Windischgraetzova, o změně tiskového zákona, a o provisoriu rozpočtovém před odchodem ministerstva Windischgraetz—Plener.

Eim ke všem svým řečem důkladně a svědomitě se připravoval, neoperoval pouhými frásami před svým posluchačstvem, které vděčně ho poslouchalo. Při své stupňující se rozrušenosti mluvil dosti nejistě, avšak bohatým obsahem a mistrnou formou uchvacoval a oslňoval. Jako první tak i všecky ostatní řeči měl napsány, a jen je ze zápisků těch předčítal.

Léta 1891—1895 byla čtyry léta hubená mladočeské politiky. Historie doby té vypsati by se dala stručně v kapitolách, jichž názvy by byly tyto: Omluvný list (Grégrův), Čech je hulvát nebo líbá ruku (Thun). Odstup prof. Masaryka z politické arény. Výminečný stav. Podvázané křídlo Národních Listů. Proces Omladiny.

Jedinými světlými body v této pustotě byly jubilejní a národopisná výstava a triumfální cesta Národního divadla do Vídně, ale tyto aktivní položky nemohly se psáti na konto mladočeské politiky, jež vykazovala pouze manco. První výstava byla obrazem staročeské kulturní a finanční zdatnosti a bohatství spojené šlechty, kdežto poslední dva kulturní činy byly mistrovským dílem genialního iniciatora *Fr. Ad. Šuberta*.

Když jsem Eimovi činil výčitky, proč podporuje jalovou opoziční politiku mladočeskou, jež nemůže se vykázati ani posmívanými »drobečky«, odpovídal mi přímo s resignací až k pláči: »Když si to národ přeje.«

K rozhodnému boji proti našim radikálům se nemohl odhodlati. Říkával Adámkovi: »Lid by mi neporozuměl, protože nemohu dělati politiku na ulici, ale uvěřil by nepřátelům mým, že jsem vládě zaprodán. U nás se již v poctivou práci národní ani nevěří.«

R. 1893 vlivem Eima, který bál se o existenci Národních Listů, šlo o to působiti na Jul. Grégra, by Národní Listy zanechaly radikalismu.

Eim nutnost ukáznění klubu poslaneckého mnohdy velice ostrými slovy uznával. V klubu byl stále nespokojenějším.

Eim neznal oddechu a stále nové úkoly, nová břemena vyhledával. Pomýšlel také na *zemský mandát* v městské skupině strakonické, osiřelý resignací *dr. Masaryka*. Když však důvěrníci postavili alternativu *Eim—dr. Černohorský*, upustil od svého úmyslu. *Eim* byl proti němčině na obecných školách. Národní cit, tvrdil, musí se šetřit, aby se vši liknavosti vzal důvod.

Když hrabě *Hohenwart* na podzim 1893, rozhořčen nad neloyalností svého přítele *Taaffa*, který bez předchozího uvědomění položil na stůl sněmovní návrh na zavedení všeobecného hlasovacího práva, jenž tehdy působil jako bomba, učinil konec životu kabinetu, jenž po 14 let se fretoval, nastoleno bylo ministerstvo *Windischgraetz—Plener*, jemuž *Eim* nemohl nikdy zapomenouti jeho prohlášení, že »nezná české otázky«.

Je zajímavé, že *Eim* ještě v dobách staročeské slávy, mluvil-li se o budoucnosti, mě ujišťoval, že dojde-li v Rakousku k etablování vlády Čechům nejprátelejší, že to bude kabinet s premiérem knížetem *Alfrédem Windischgraetzem* v čele. V té příčině stal se *Eim* špatným prorokem. *Eimovo* veškeré úsilí nyní směřovalo k tomu, by se česká delegace dostala z bláta, kam ji nerozvážný radikalismus vehnal. Mladočeši viděli, že ve své osamocení ničeho nepořídí a počali se ohlížeti po spojencích a tak po dlouholetém bloudění na poušti dostali se posléze tam, kde Staročeši skončili. Po *Windischgraetzovi*, po *provisorium* dolnorakouského místodržitele *Ericha hraběte Kielmansegga* nastolena vláda *Badeniho*, s nímž *Eim* umluvil jazyková nařízení. Byl to důležitý krok k provedení čelného kusu programu *Eimova*. Bylo to vysilující namáhání. Dříve však nežli vymoženost ta stala se skutkem a veřejně publikována, *Eim* již byl na smrt nemocen. Jazyková nařízení pro Čechy vydána 5. dubna a pro Moravu 25. dubna 1897.

Že *Eim* byl jako poslanec neúnavně činným, o tom podávám zprávu na základě »*Času*«. Vyexcerpoval jsem všechny ročníky od počátku jeho vycházení r. 1886 až do smrti *Eimovy*. V letech 1887 až 1888 se mu činí výtky. Roku 1889 je o něm jednou pochvalná zmínka. Roku 1890 jméno *Eim* se tam nevyskytuje. Roku 1891—1892 se o činnosti jeho mluví i benevolentně, až od vánoc r. 1892 do r. 1897 píše se o něm nepříznivě. Poznámek sluší, že *dr. Kramář* převzal nakladatelství a vydavatelství »*Času*« 1. listopadu 1890 a že 30. ledna 1892 stal se majitelem a vydavatelem *dr. Jan Herben*.

R. 1891 dne 8. října *Tilšer*, *Eim* a soudr. podali dotaz k ministru vnitra o surovostech Liberečanů proti našim krajanům při návštěvě císařově.

R. 1892 dne 15. února podal opětovný dotaz v záležitostech úrazové pojišťovny a okres. nemocenských pokladen.

— 24. dubna podepsal *Eim* svolání k lidu českému proti ohraničování okresů.

- 26. dubna *Eim* v dotaze vylíčil bezpráví, jež se posl. *Spinčičovi* stalo z pohnutek politických a národních.
- 23. května *Eim* dotazoval se hr. *Taaffa*, byl-li vládou nebo místopředsedou *Thunem* dán všeobecný příkaz, aby schůze opozičních poslanců byly rozpouštěny nebo již napřed zakazovány.
- 30. května vyslovil se *Eim* ve schůzi valutního výboru proti valutovým předlohám, předeslav státoprávní ohrazení.
- 17. června *Eim* a *Pacák* dotazovali se hr. *Taaffa*, zdali hodlá odstraniti dosavadní libovůli v udělování licencí na prodej novin.
- 20. června učinil *Eim* ve výboru valutním dva návrhy o nápisu na nových mincích. V prvním odporučoval nápis: Franc. Jos. I. dei gratia Austriae Imperator, Hungariae, Bohemiae, Galiciae, Lodomeriae, Illyriae rex, archidux Austriae etc. Označení hodnoty peněz chtěl míti latinským jazykem. Návrh ten zamítnut 31 proti 5 hlasům. Za to přijal druhý návrh jeho 21 hl. proti 18. Dle toho má znít nápis: »Fr. Jos. I. dei gratia Austriae imperator, rex Bohemiae, Galiciae etc. et apost. rex Hungariae«. Dle vládního návrhu měl nápis původně zníti: »Fr. J. I. Dei gratia Imperator et rex«.
- 28. června podal *Eim* dotaz min. *Gautschovi* o posledním profesorském povyšování do VIII. třídy a zároveň návrh na změnu zákona ze dne 15. dubna 1873. Odůvodnění *Eima* shodovalo se úplně s názory »*Času*«.
- 11. července *Eim*, *Kramář* a *Kaizl* vyslovili se z politických důvodů proti valutovým předlohám. *Eim* vytkl v řeči naše státoprávní stanovisko, zamítal trojspolek a kritisoval náš klíč s Uhry. *Eim*, *Kaizl*, *Kramář*, *Č. Lang* podali své minoritní votum proti valutnímu zákonu. *Čas* 1892, str. 472 napsal: »*Eim* má velikou zásluhu v tom, že na nových mincích určitý výraz dán bude našemu státoprávnímu programu. Hájí toto stanovisko účinně a vše. Jsme přesvědčeni, že *Eim* své mistrovství v péči doplní nemenším mistrovstvím živého slova — toť dojem, jež obě jeho řeči na všech stranách zanechaly«. Jak vidno *Čas* s uznáním registroval činnost jeho, ba i se ho ujímal. Tak na str. 525 se táže: »Není to *Srbený*, který je hlavním inspirátorem a původcem surové a bezpříkladné štvance jičínského »*Krakonoše*« proti *Eimovi*?«
- 20. července *Eim* v dotaze k hr. *Taaffovi* žádal, aby zaveden byl konečně modus pro spravedlivé zadávání filiálek časopiseckých.
- 5. listopadu *Eim* podal dotaz, proč Národním Listům vláda odpírá filiálky?
- 16. prosince *Eim* se tázal, jak pokročily práce, pokud se týká nutných oprav vojenského soudnictví?

Do 30. listopadu 1892, kdy vykonána nová volba, zasedali v parlamentární komisi českého klubu: Engel, Eduard Grégr, Herold, Kaizl, Tilšer, Trojan. Náhradníky byli: Blažek, Pacák, Eim, Masaryk, Brzorád, Špindler.

Eim dokončil svou pozemskou pouť, zhroucen po obrovském duševním namáhání v slunné Florencii 7. února 1897, hledav tam úlevy v svém těžkém utrpení.

VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITIKA.

A. VNITŘNÍ.

Zájem o projekt celní unie německo-rakouské zatlačil u nás do pozadí podřadnější spory. Ukázalo se tu, jak taková závažná zahraničně-politická událost dovede vyvolati jednomyslné stanovisko; některé listy ovšem zdůraznily, že nestačí jenom odmítnutí, ale že je potřebí přijíti s kladnými návrhy. Po této stránce věc měla svoji dobrou stránku, že totiž zahýbala naším hospodářským světem a přesvědčila jej o tom, že nutno hledati novější, širší cesty. Ohlas německo-rakouské celní unie v našem